

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 sierpnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu – Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Tadeusz Nowakowski (spr.)
Sędziowie:	SSA Iwona Biedroń SSA Grażyna Matuszek
Protokolant:	Justyna Łupkowska

po rozpoznaniu w dniu 22 sierpnia 2013 r. we Wrocławiu na rozprawie

sprawy z powództwa **M. W., Ł. W., G. W. i J. W.**

przeciwko (...) **S.A. w W.**

o zapłatę

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Opolu

z dnia 2 kwietnia 2013 r. sygn. akt I C 184/12

1. oddala apelację;

2. zasądza od strony pozwanej na rzecz powodów po 1.800 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy zasądził od strony pozwanej na rzecz powodów: G. W. kwotę 40.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 5 sierpnia 2011 r. do dnia zapłaty, J. W. kwotę 60.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 11 sierpnia 2011 r. do dnia zapłaty, M. W. kwotę 60.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 29 lipca 2011 r. do dnia zapłaty, Ł. W. kwotę 60.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 4 sierpnia 2011 r. do dnia zapłaty (pkt. 1-4), w pkt. 6 w pozostałym zakresie powództwa oddalił. Nadto w pkt 5 i 7 Sąd Okręgowy orzekł o kosztach procesu i brakujących kosztach sądowych.

Istotne dla rozstrzygnięcia ustalenia faktyczne przedstawiały się następująco.

W dniu 13 sierpnia 2002 r. na drodze krajowej nr (...) w pobliżu miejscowości S. doszło do wypadku komunikacyjnego, którego przyczyną było zjechanie z nieustalonych przyczyn przez kierującego samochodem osobowym marki P. o numerze rejestracyjnym (...) H. W. na lewy pas ruchu i zderzenie się z nadjeżdżającym z przeciwka pojazdem marki

M. o numerze rejestracyjnym (...). W wyniku powyższego wypadku śmierć poniosła pasażerka P. R. W., będąca córką powódki G. W. oraz matką pozostałych powodów: Ł. W. (ur. (...)), M. W. (ur. (...)) oraz J. W. (ur. (...)). Sprawca wypadku, w którym zginęła córka i matka powodów, był objęty ochroną ubezpieczeniową u pozwanego w zakresie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów.

Przed śmiercią R. W. prowadziła wspólne gospodarstwo domowe wraz z mężem, trójką małoletnich dzieci – Ł., M. i J. oraz swoimi rodzicami, w tym matką G. W., zamieszkując nadal po ślubie w swoim domu rodzinnym, który został jej wraz z mężem przepisany przez rodziców w zamian za sprawowanie nad nimi opieki na starość i gdzie planowała ona kontynuować dalsze zamieszkiwanie wraz z rodziną.

Wszyscy domownicy byli ze sobą zżyci i łączyły ich wzajemne więzi emocjonalne, w szczególności powodowie byli silnie związani uczuciowo ze swoją zmarłą matką i córką, która odwzajemniała ich uczucia. Rodzina funkcjonowała prawidłowo, domownicy w swoim gronie spędzali wspólnie wolny czas.

Zmarła zajmowała się na co dzień prowadzeniem gospodarstwa domowego, wychowaniem dzieci oraz sprawowaniem opieki nad małoletnimi dziećmi. Była czułą, zaangażowaną i opiekuńczą matką oraz córką, która zawsze miała czas dla powodów, służąc im konieczną pomocą, radą i wsparciem. Nadto wraz z mężem prowadziła działalność gospodarczą w zakresie dwóch sklepów spożywczo-przemysłowych.

Przed dniem 13 sierpnia 2002 r. rodzina W. żyła na dobrym poziomie materialnym, zaspokajano nawet bardziej wyszukane potrzeby jej członków, np. w zakresie zakupu markowej odzieży czy lepszej niż przeciętna żywności, wypoczynku i innych atrakcji. Po śmierci córki G. W. przejęła w całości obowiązki zmarłej związane z prowadzeniem gospodarstwa domowego, a także wraz z mężem zajęła się wychowaniem i sprawowaniem opieki nad trójką małoletnich wówczas wnucząt.

Po śmierci R. W. uległ odczuwalnemu obniżeniu dotychczasowy poziom życiowy rodziny (do przeciętnego), co było następstwem zmniejszenia sumy dochodów uzyskiwanych przez domowników. Źródłem utrzymania dzieci zmarłej stała się renta rodzinna, wynosząca w ostatnim czasie po 855,45 zł miesięcznie na każde z trójki zstępnych zmarłej, na następnie po 1.042,69 zł. Z przyczyn materialnych powodowie Ł. i M. W. zdecydowali się na kontynuowanie nauki w zakresie studiów wyższych w systemie zaocznym, zaś J. W. podjęła naukę w szkole pomaturalnej, celem zgromadzenia środków na studia.

Śmierć R. W. wywołała wstrząs emocjonalny u jej matki, a także była traumatycznym przeżyciem dla pozostałych powodów, co pogłębiał fakt, iż w wypadku z dnia 13 sierpnia 2002 r. zginął również ich ojciec. Bezpośrednio po tym wydarzeniu G. W. przyjmowała środki uspokajające zapisane jej przez lekarza internistę, natomiast powodowie nie korzystali w związku z powyższym z pomocy psychiatry bądź psychologa. Z kolei dzieci zmarłej w początkowym okresie po śmierci matki odsunęły się od rówieśników, stroniąc od kontaktów z nimi, stały się skryte i zamknięte w sobie.

Powodowie nadal nie pogodzili się ze śmiercią R. W., którą wciąż często wspominają i za którą nadal tęsknią. Powodowie często kultywują pamięć matki, odwiedzają jej grób, a także przechowują pamiątki. G. W. żywi obawy o to kto w miejsce zmarłej córki przejmie nad nią opiekę w razie takiej potrzeby na starość.

Stan psychiczny (u których w większości nie ujawniane są zaburzenia psychiczne) wszystkich powodów, zwłaszcza dzieci zmarłej, odbiega od normy, aczkolwiek uwidaczniają się raczej pojedyncze symptomy zaburzeń niż pełen ich obraz, przy czym na każdego z nich śmierć R. W. wywarła nieco inny wpływ. U M. i J. W. dostrzega się nastrój obniżony i objawy depresyjne. Z kolei Ł. W. zdaje się reagować egocentryzmem, beztroską i brakiem poczucia odpowiedzialności, a nierzadko reaguje też bierno-agresywnie i jest mało stały emocjonalnie, przy czym naturalny w jego wieku proces integracji osobowości przebiega z zakłóceniami i oporami. W przypadku G. W. najbardziej uwidacznia się ogólne zmęczenie, osłabienie i obniżenie napędu psychoruchowego, a także nadmierne

koncentrowanie się na swoim zdrowiu, co można rozpatrywać w kategoriach kosztów, jakie ponosi ona w zamian za ciężar wychowania trójki wnucząt.

W związku ze śmiercią matki pozwany wypłacił powodom Ł., M. i J. W. odszkodowanie z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej w kwotach po 20.000 zł na rzecz każdego z nich, natomiast w pozostałym zakresie odmówiono powodom wypłaty żądanych przez nich świadczeń.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że roszczenia powodów były częściowo uzasadnione. W ocenie Sądu I instancji w świetle art. 24 k.c. w związku z art. 448 k.c. zachodziły podstawy do zasądzenia na rzecz powódki G. W. zadośćuczynienia w dochodzonej przez nią kwocie 20.000 zł, zaś na rzecz pozostałych powodów zadośćuczynień w kwocie po 50.000 zł na rzecz każdego z nich. Zdaniem Sądu Okręgowego tak ustalone kwoty zadośćuczynienia były adekwatne, mając na uwadze ujawnione okoliczności faktyczne, w szczególności zaś więź emocjonalną powodów ze zmarłą, nagłość i tragiczność straty bliskiej i będącej podporą osoby, długotrwałość negatywnych skutków i konsekwencji zgonu R. W. dla dalszego życia osobistego powodów. Nadto Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, iż ujawnione okoliczności sprawy uzasadniały częściowo roszczenia powodów oparte na treści art. 446 § 3 k.c. Za adekwatne w okolicznościach sprawy Sąd I instancji uznał zasądzenie tytułem odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej powodów odszkodowania w kwocie 20.000 zł (dla G. W. – matki zmarłej), zaś na rzecz pozostałych powodów (dzieci zmarłej) uzupełniających (do kwot wypłaconych bezspornie) odszkodowań w kwotach po 10.000 zł na rzecz każdego z nich.

Orzeczenie o odsetkach Sąd Okręgowy oprął o treść art. 455 k.c. i art. 481 § 1 k.c., zaś o kosztach procesu i brakujących kosztach sądowych orzekł na podstawie przepisu art. 100 k.p.c. i art. 113 ust. 1 i 2 u.k.s.c.

Od powyższego wyroku apelację wywiodła strona pozwana, zaskarżając go w części, tj. w zakresie pkt. I, II, III i IV, zarzucając:

1. naruszenie prawa materialnego, a to art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. poprzez uznanie, że przepisy te stanowią podstawę prawną zasądzenia na rzecz powodów zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wskutek śmierci córki i matki, w sytuacji, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem wejścia w życie przepisu art. 446 § 4 k.c.;
2. naruszenie prawa materialnego, a to art. 34 ust. 1 ustawy o obowiązkowych ubezpieczeniach (...) poprzez uznanie, że oprócz odszkodowania wynikającego z ubezpieczenia OC za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu przez posiadacza lub kierującego pojazdem szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenia ciała, rozstrój zdrowia bądź utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia przysługuje również zadośćuczynienie za doznaną wskutek śmierci córki i matki krzywdę;
3. naruszenia prawa materialnego a to art. 448 k.c. przez przyjęcie, że zasądzona kwota zadośćuczynienia jest sumą odpowiednią do doznanej przez każdego z powodów krzywdy, podczas, gdy zasądzone zadośćuczynienie jest rażąco wygórowane.

W oparciu o powołane zarzuty strona pozwana wniosła o zmianę wyroku poprzez oddalenie powództwa co do kwoty 20.000 zł wobec G. W., oraz oddalenie powództwa w zakresie kwoty 50.000 zł, co do każdego z pozostałych powodów. Nadto strona pozwana wniosła nadto o stosowną korektę orzeczenia o kosztach za postępowanie przed Sądem I instancji i orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego.

W odpowiedzi na apelację powodowie wniesli o oddalenie apelacji i o zasądzenie od strony pozwanej na rzecz każdego z nich kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja podlegała oddaleniu jako pozbawiona uzasadnionych podstaw.

Ustalenia faktyczne, stanowiące podstawę zaskarżonego wyroku, nie były w istocie sporne, zaś spór dotyczył jedynie oceny prawnej w zakresie zasadności roszczenia powodów opartego na treści art. 448 k.c. w zw. z art. 24 k.c. oraz adekwatności zasądzonego na rzecz powodów zadośćuczynienia. Powyższe w pełni uprawniało Sąd Apelacyjny do zaaprobowania w całości ustaleń faktycznych dokonanych w sprawie przez Sąd Okręgowy, zważywszy iż były one prawidłowe i znajdowały odzwierciedlenie w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym.

W ocenie Sądu Apelacyjnego oczywiście niezasadne okazały się w szczególności zarzuty strony pozwanej zmierzające do podważenia, co do zasady, roszczeń powodów o zadośćuczynienie za śmierć osoby bliskiej. Kwestie podnoszone przez stronę pozwaną, były już wielokrotnie przedmiotem wypowiedzi judykatury. Za ugruntowany uznać należy pogląd, że podnoszone zarzuty nie stanowią skutecznej podstawy do uznania za bezpodstawnych roszczeń powodów o zadośćuczynienie za śmierć osoby bliskiej. W istocie strona pozwana w swojej apelacji nie dostarczyła argumentacji, która skłaniałaby do uznania dotychczasowych, dominujących poglądów za błędne czy nieprzystające do realiów niniejszej sprawy, za niewystarczający zaś zwłaszcza uznać należy argument w postaci braku podzielenia dotychczasowej linii orzeczniczej.

W konsekwencji uznać należy, zdaniem Sądu Apelacyjnego, że oczywiście niezasadne i nie do zaakceptowania były twierdzenia strony powodowej, że w odniesieniu do deliktów zaistniałych przed dniem 03.08.2008r. (w sprawie – zdarzenie, z którym wiązała się odpowiedzialność strony pozwanej, miało miejsce 13.08.2002 r.) brak jest możliwości prawnych dochodzenia zadośćuczynienia za śmierć osoby najbliższej. Jak już wskazano orzecznictwo obecnie stoi na stanowisku, iż ochronie przewidzianej w przepisach art. 23 k.c., art. 24 k.c. i art. 448 k.c. podlega odrębne dobro osobiste w postaci szczególnej emocjonalnej więzi rodzinnej między osobami najbliższymi. Spowodowanie śmierci osoby najbliższej może stanowić naruszenie tego dobra osobistego. W takiej sytuacji Sąd może przyznać najbliższemu członkowi rodziny zmarłego zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę na podstawie przepisu art. 448 k.c. w związku z art. 24§1 k.c., także wtedy, gdy śmierć nastąpiła przed dniem 03.08.2008 r. wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia (por. uchwałę składu siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 28.10.2011 r., III CZP 33/11, OSNC 2012/1/10, Biul. SN 2011/7/9, uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 13.07.2011 r., III CZP 32/11, OSNC 2012/1/10, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15.03.2012 r., I CSK 314/11, Lex nr 1164718, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14.01.2010 r., IV CSK 307/09, OSNC – D 2010/C/91, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25.05.2011 r., II CSK 537/10, Lex nr 846563, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10.11.2010 r., II CSK 248/10, OSNC 2011 – ZD/B/44, uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 22.10.2010 r., III CZP 76/10, Biul. SN 2010/10/11). Nie sposób zatem zgodzić się ze stroną pozwaną co do tego, że powodom roszczenie takie na gruncie przepisu art. 448 k.c. nie przysługiwało, z tego względu, iż dopiero z dniem 03.08.2008 r. wszedł w życie przepis art. 446 § 4 k.c., który stworzył prawną możliwość przyznawania najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę w związku ze śmiercią osoby najbliższej. Jak wskazuje się w przytoczonych orzeczeniach wprowadzenie przepisu art. 446 § 4 k.c. doprowadziło bowiem jedynie do zmiany w sposobie realizacji tego roszczenia przez skonkretyzowanie osób uprawnionych do jego dochodzenia oraz przesłanek jego stosowania, a zatem nie było wyrazem woli ustawodawcy potwierdzenia dopuszczalności dochodzenia zadośćuczynienia na gruncie przepisów obowiązujących przed wejściem w życie tego przepisu, lecz wyrazem woli dokonania zmiany w ogólnej regule wynikającej z przepisu art. 448 k.c. przez zawężenie kręgu osób uprawnionych do zadośćuczynienia. Nie ulega zatem wątpliwości, że po wprowadzeniu art. 446 § 4 k.c. podstawę dochodzenia zadośćuczynienia za krzywdę doznaną przed dniem 3 sierpnia 2008 r. w następstwie naruszenia deliktem dobra osobistego w postaci szczególnej więzi rodzinnej, łączącej osobę zainteresowaną ze zmarłym, stanowi art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c.

Nietrafne, w świetle również jednoznacznego stanowiska judykatury, były także zarzuty apelacji wskazujące na brak podstaw odpowiedzialności strony pozwanej za roszczenia oparte na art. 448 k.c. w zw. z art. 24 k.c. wobec treści art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 23.05.2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. Nr 124, poz. 1152), który to przewidywał odpowiedzialność w postaci odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, będącą następstwem śmierci, uszkodzenia ciała, rozstroju zdrowia bądź też utraty, zniszczenia lub uszkodzenia mienia. W

ocenie Sądu Apelacyjnego wskazać jedynie wypada, za Sądem Najwyższym (por. uchwała z 20.12.2012 r., III CZP 93/12, M.Prawn. 2013/2/58, Biul.SN 2012/12/11), że artykuł 34 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych - w brzmieniu sprzed 11.2.2012 r. – nie wyłączał z zakresu ochrony ubezpieczeniowej zadośćuczynienia za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosił odpowiedzialność na podstawie art. 448 k.c. Poza sporem, zatem w ocenie Sądu Apelacyjnego jest fakt, iż wbrew wywodom apelacji, zakres odpowiedzialności ubezpieczyciela obejmuje także krzywdę jakiej doznała na skutek deliktu nie tylko osoba bezpośrednio jego konsekwencjami dotknięta, ale także taka, a jest z nią z pewnością członkiem najbliższej rodziny zmarłego, która na skutek wywołanej tym deliktem śmierci doznała krzywdy wynikającej z nagłego i zupełnie nie spodziewanego zerwania więzi rodzinnych, który to skutek jest także naruszeniem jego dobra osobistego. Brak jakichkolwiek podstaw do takiej zwięzającej wykładni normy art. 34 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych (...), jaką prezentuje skarżąca w apelacji.

Po uznaniu za oczywiście bezzasadne zarzutów apelacji kwestionujących odpowiedzialność strony pozwanej za roszczenia oparte na treści art. 448 k.c. w zw. z art. 24 k.c., ustosunkować się jeszcze należało do wysokości przyznanego powodowi przez Sąd I instancji zadośćuczynienia, pamiętając przy tym, że korygowanie przez Sąd II instancji zasądzonego zadośćuczynienia może być dokonywane tylko wtedy, gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, mających wpływ na jego wysokość, jest ono niewspółmierne (nieodpowiednie), tj. albo rażąco wygórowane, albo rażąco niskie (por. wyrok SN z 18.11.2004 r., I CK 219/04). W niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do korygowania wysokości zadośćuczynienia, w szczególności uznania że zasądzone świadczenia są rażąco wygórowane w okolicznościach sprawy, co apelująca wiązała z: brakiem rozstroju zdrowia u powodów (związanego ze śmiercią matki i córki) kwalifikowanego w kategoriach medycznych, typowością reakcji i przeżyć powodów oraz nieadekwatnością zasądzonych kwot do przeciętnej stopy życiowej społeczeństwa.

Podnoszone w tym zakresie twierdzenia nie mogły odnieść zamierzonego skutku. W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy trafnie uwzględnił wszystkie ujawnione okoliczności sprawy, istotne dla ustalenia należnego poszczególnym powodom adekwatnego zadośćuczynienia, dając temu wyraz w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia. Co więcej w istocie przesadną wagę przywiązywał do opinii biegłych psychologów, co jednak w ocenie Sądu Apelacyjnego było w istocie zbędne, ale nie mogło przelożyć się na oczekiwany obecnie przez skarżącą skutek. Brak podstaw do podzielenia poglądu strony pozwanej o dopuszczalności zasądzenia na rzecz osób najbliższych zmarłego zadośćuczynienia jedynie w sytuacjach wykazania, że śmierć osoby najbliższej wywołała u nich rozstrój zdrowia o cechach choroby psychicznej. Jak słusznie podkreśla się w orzecznictwie (por. uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 14.04.2010 r., I ACa 178/10, Gazeta Prawna 2011/29/15, OSAŁ 2010/3/24), że jeśli przy orzekaniu o tym zadośćuczynieniu brać pod uwagę kryteria i zasady stosowane w sprawach rozpatrywanych na podstawie przepisu art. 445 § 1 k.c., który to przepis dotyczy zadośćuczynień dla samych poszkodowanych (tj. osób, które bezpośrednio doznały uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia), to stosowanie takiej analogii mogłoby się okazać zawodne. Wysokość zadośćuczynień przyznawanych na podstawie przepisu art. 445 § 1 k.c. jest uzależniona od wielu elementów, wpływających na tę postać kompensaty szkody niemajątkowej, których nie sposób dostrzec w przypadku roszczenia wywiedzonego z przepisu art. 446 § 4 k.c. lub przepisu art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. W przypadku roszczenia zgłoszonego pod osąd w obecnej sprawie nie występuje choćby trwały uszczerbek na zdrowiu, uwzględniany przy zadośćuczynieniu za krzywdę będącą następstwem uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia. Przepis art. 446 § 4 k.c. ani przepis art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. nie wiąże bowiem, wbrew stanowisku strony pozwanej, wystąpienia krzywdy ze szkodą ujętą w kategoriach medycznych. Także mierzenie skali cierpienia osoby, która nie doznała uszkodzenia ciała i rozstroju zdrowia, pozostaje poza możliwościami dowodowymi Sądu i ubezpieczyciela. Aktualny stan wiedzy nie pozwala na udowodnienie rozmiaru uczuć i przywiązania czy też ich braku. Przede wszystkim zaś trudno zakładać, aby ustawodawca „premiował” osoby o słabszej konstrukcji psychicznej, reagujące intensywniej na sytuację traumatyczną, a gorzej traktował roszczenia osób o osobowości zamkniętej, kumulującej w sobie wewnętrzne emocje.

Za całkowicie błędny zatem pod względem logicznym i normatywnym należało uznać pogląd strony pozwanej, w którym usiłowała ona wywieść, że najbliższym członkom rodziny przysługuje zadośćuczynienie na podstawie przepisu art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. jedynie wtedy, gdy następstwem śmierci osoby najbliższej jest u nich wywołanie

rozstroju zdrowia psychicznego, mającego nadto postać choroby psychicznej. Wskazywane już rozróżnienie między przepisem art. 445 § 1 k.c. a art. 448 k.c. wyłączało zaaprobowanie wniosku, iż zadośćuczynienie na podstawie przepisu art. 448 k.c. należy się poszkodowanemu jedynie wówczas, gdy zostanie spełniona przesłanka wywołania rozstroju zdrowia, tj. przesłanka właściwa dla zasądzenia zadośćuczynienia, o którym mowa w przepisie art. 445 § 1 k.c. Zasądzenie zadośćuczynienia na podstawie przepisu art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. nie jest zatem uzależnione od wykazania, że osoba najbliższa, dochodząca zadośćuczynienia, na skutek śmierci członka rodziny doznała uszczerbku na zdrowiu psychicznym. Jedynie na marginesie wskazać wypada, że przeoczyła strona pozwana, konstruując powyższy wywód, że co najmniej jedna z powodów niewątpliwie, jak wskazała opinia biegłego, ujawnia objawy depresji, która to jest jednostką chorobową.

Podobnie bezskuteczny był zarzut strony pozwanej wskazujący na brak podstaw do zasądzenia na rzecz powodów zadośćuczynienia w kwotach 20.000 zł i po 50.000 zł z uwagi na typowość ich reakcji. Podkreślenia ponownie wymagało, że mierzenie skali cierpienia osoby, która nie doznała uszkodzenia ciała i rozstroju zdrowia, pozostaje poza możliwościami dowodowymi Sądu i ubezpieczyciela, a aktualny stan wiedzy nie pozwala na udowodnienie rozmiaru uczuć i przywiązania czy też ich braku. Zauważyć nadto wypada, że proces żałoby, jego przebieg, czas trwania i sposób radzenia sobie z emocjami, ma charakter indywidualny, a co więcej nie podlega ocenie w kategoriach wiedzy specjalnej ani w też w kategoriach normatywnych. Innymi słowy, nie istnieje coś takiego jak obiektywny, abstrakcyjnie ujmowany, właśnie „typowy” wzorzec żałoby, do którego należałoby odnosić zachowania i postawy osób, które dochodzą swych roszczeń po śmierci osoby najbliższej. Niezaprzeczalnie brak także podstaw do uznawania, iż nawet ów „typowy” przebieg żałoby, nie daje podstaw do zasądzenia zadośćuczynienia za zerwanie więzi wskutek śmierci osoby bliskiej – co musiałyby się przecież wiązać z przyjęciem, iż w „typowym” procesie żałoby bliski nie odczuwa negatywnych przeżyć z powodu zerwania więzi z osobą najbliższą. Co więcej, przyjęcie stanowiska strony pozwanej, że kompensacie pieniężnej podlega jedynie krzywda inna niż ujawniona w „typowym” procesie żałoby prowadzić mogłoby do nieuzasadnionej i niebezpiecznej procesowo sytuacji swoistego dyskryminowania osób odbiegających w przeżywaniu straty osoby bliskiej od zachowań powszechnie uznawanych za przejaw głębokiej krzywdy, a sytuacjach skrajnych premiowania osób obnoszących się z zachowaniami powszechnie związanymi z wyrażaniem krzywdy.

W procesie wywołanym powództwem opartym na przepisie art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. lub obecnie na przepisie art. 446 § 4 k.c. ocena rozmiaru krzywdy nie polega zatem na jej porównaniu z abstrakcyjnym wzorcem rodziny i typowych odczuć członków takiej rodziny, jakie żywią oni po śmierci krewnego. Zadaniem Sądu jest zbadanie więzi, jaka łączyła zmarłego z członkami rodziny, dochodzącymi zadośćuczynienia i jedynie na tej podstawie wnioskowanie o rozmiarach krzywdy osób najbliższych, stanowiącej następstwo pozbawienia ich prawa do życia w pełnej rodzinie. Podkreślenia wymaga w szczególności, że zadośćuczynienie ma kompensować ma w pierwszej kolejności kompensować przedwczesną utratę członka rodziny. W orzecznictwie sądowym i w doktrynie zostały wypracowane kryteria ustalania zadośćuczynienia pieniężnego za naruszenie dóbr osobistych (art. 23 i art. 24 w zw. z art. 448 k.c.). Sąd, orzekając w przedmiocie takiego żądania, musi wziąć pod uwagę kompensacyjny charakter zadośćuczynienia i rodzaj naruszonego dobra - ciężar gatunkowy poszczególnych dóbr osobistych nie jest bowiem jednakowy i nie wszystkie dobra osobiste zasługują na jednakowy poziom ochrony za pomocą środków o charakterze majątkowym. Przypomnieć również należy, mając na uwadze charakter zarzutów strony pozwanej, że wysokości zadośćuczynienia nie należy odnosić do stopy życiowej pokrzywdzonego, a posiłkowanie się poziomem stopy życiowej społeczeństwa ma mieć wyłącznie charakter posiłkowy (celem eliminacji przypadków rażącego wzbogacenia), nie może z pewnością pozbawiać zadośćuczynienia jego funkcji kompensacyjnej i eliminować innych czynników kształtujących rozmiar zadośćuczynienia.

W świetle powyższych rozważań należy zatem uznać, że ustalenie wysokości zadośćuczynienia należnego osobom najbliższym z tytułu utraty członka rodziny winno nastąpić według kryteriów branych pod uwagę przy zasądzeniu zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych (art. 23 i art. 24 w zw. z art. 448 k.c.), z uwzględnieniem jednak ciężaru gatunkowego naruszonego dobra (por. uzasadnienie powołanego wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi w sprawie I ACa 178/10). W rozpoznawanej sprawie powodowie mieli zatem prawo oczekiwać, że zasądzone na rzecz każdego z nich świadczenie przewyższy w sposób znaczny kwoty zasądzone tytułem zadośćuczynienia za naruszenie

innych, mniej ważkich lub wartościowych dóbr osobistych. Zasądzone kwoty 20.000 zł dla powódki – matki zmarłej (pozostającej we wspólnym gospodarstwie domowym i jak wykazało postępowanie dowodowe mogącej – z dużym prawdopodobieństwem – liczyć na opiekę ze strony zmarłej w przyszłości) oraz kwot po 50.000 zł na rzecz pozostałych powodów – dzieci zmarłej, nie noszą z całą pewnością cech sum rażąco wygórowanych mając na uwadze w szczególności charakter krzywdy powodów. Warto odwołać się w tym miejscu do wyroku Sądu Najwyższego w sprawie o sygn. akt IV CSK 192/12 z dnia 20 grudnia 2012 r. (zapadłego w sprawie o zbliżonym stanie faktycznym), z którego w istocie wynika, że krzywda małoletniego wynikająca z śmierci matki – jednej z dwóch najważniejszych osób, których nie jest w stanie nikt zastąpić – jest niewątpliwie wyjątkowo dotkliwa (dotkliwość tą potęguje nagłość straty) i uzasadnia zasądzenie kwoty przekraczającej kwotę 50.000 zł, czemu nie sprzeciwia się aktualny poziom życia społeczeństwa. Podobnie ocenić należy kwotę 20.000 zł dla matki zmarłej, pozostającej z nią we wspólnym gospodarstwie domowym. Niewątpliwie bowiem dla matki utrata dziecka, nawet dorosłego, stanowi także dotkliwą krzywdę, uzasadniającą zasądzenie tytułem jej zadośćuczynienia kwoty 20.000 zł. Brak zatem podstaw do uznania zasądzonych kwot za wygórowane i ich modyfikowania.

Mając zatem na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny oddalił apelację jako bezzasadną na podstawie art. 385 k.p.c. Z uwagi na to, iż powodowie wygrali postępowanie apelacyjne w całości Sąd Apelacyjny zasądził zatem od przegrywającej strony pozwanej na rzecz każdego z powodów zwrot kosztów postępowania apelacyjnego, obejmujący wynagrodzenie radcy prawnego w wysokości po 1.800 zł (art. 98 § 1 i 3 k.p.c. i art. 99 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 zd. 1 k.p.c. i § 6 pkt 5 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (...)).

bp